

De veldnamen van Hoedekenskerke, verzameld door Jan en Gerard Blik

Adri Haaij

Inleiding

In de vorige eeuw hebben Jan Blik (1926) en zijn broer Gerard Blik (1938-2019) onderzoek gedaan naar de veldnamen van Hoedekenskerke. Het resultaat van hun onderzoek is gelukkig bewaard gebleven en de zoon van Gerard, Leo Blik, heeft de verzamelde gegevens aan ons verstrekt. Met het publiceren van deze gegevens blijft die informatie voor de toekomst bewaard. Ook andere personen hebben onderzoek gedaan naar de veldnamen van Hoedekenskerke. Bij de ons ter hand gestelde stukken bevindt zich een lijst met een tachtigtal veldnamen. Deze lijst is in 1977 opgesteld door P.S.G. Raas uit 's-Heerenhoek. Raas vermeldt dat de veldnamen zijn verzameld door de heer drs. J. Boonman te Berkel-Enschot (1936-2004). De ligging van deze veldnamen is op een kaart aangegeven waarop ook nog aanvullingen staan die afkomstig zijn van de heer Jan Az. de Jonge uit 's-Gravenpolder.

Van zowel Boonman als van Raas zijn eerder publicaties verschenen over veldnamen in een aantal gemeenten op Zuid-Beveland.¹⁾ De veldnamenboeken van Raas en Boonman kunnen op de website van de Heemkundige Kring ingezien of gedownload worden, onder Publicaties > Toponymie.

Het onderzoek van Jan en Gerard Blik

Bij de stukken zit een lijst met de verzamelde veldnamen door de broers Blik en een bijbehorende kaart. In dit geval gaat het om een honderdtal veldnamen. Jan en Gerard hebben de gegevens van Boonman en De Jonge overgenomen, nagetrokken en ook nog kunnen uitbreiden met circa twintig veldnamen. De bevindingen van de verschillende onderzoekers zijn echter niet op alle punten gelijkluidend. Voor zover van belang maken wij daar in dit artikel melding van. Misschien is het ook wel zo dat Jan en Gerard zelf al veel eerder met het registreren van veldnamen bezig waren, wie zal het zeggen. We kunnen het niet meer aan de onderzoekers vragen hoe het precies zit. Ze

zijn inmiddels overleden of kunnen het zich niet goed meer herinneren.

De kaart waarop de informatie van Jan en Gerard Blik is vermeld

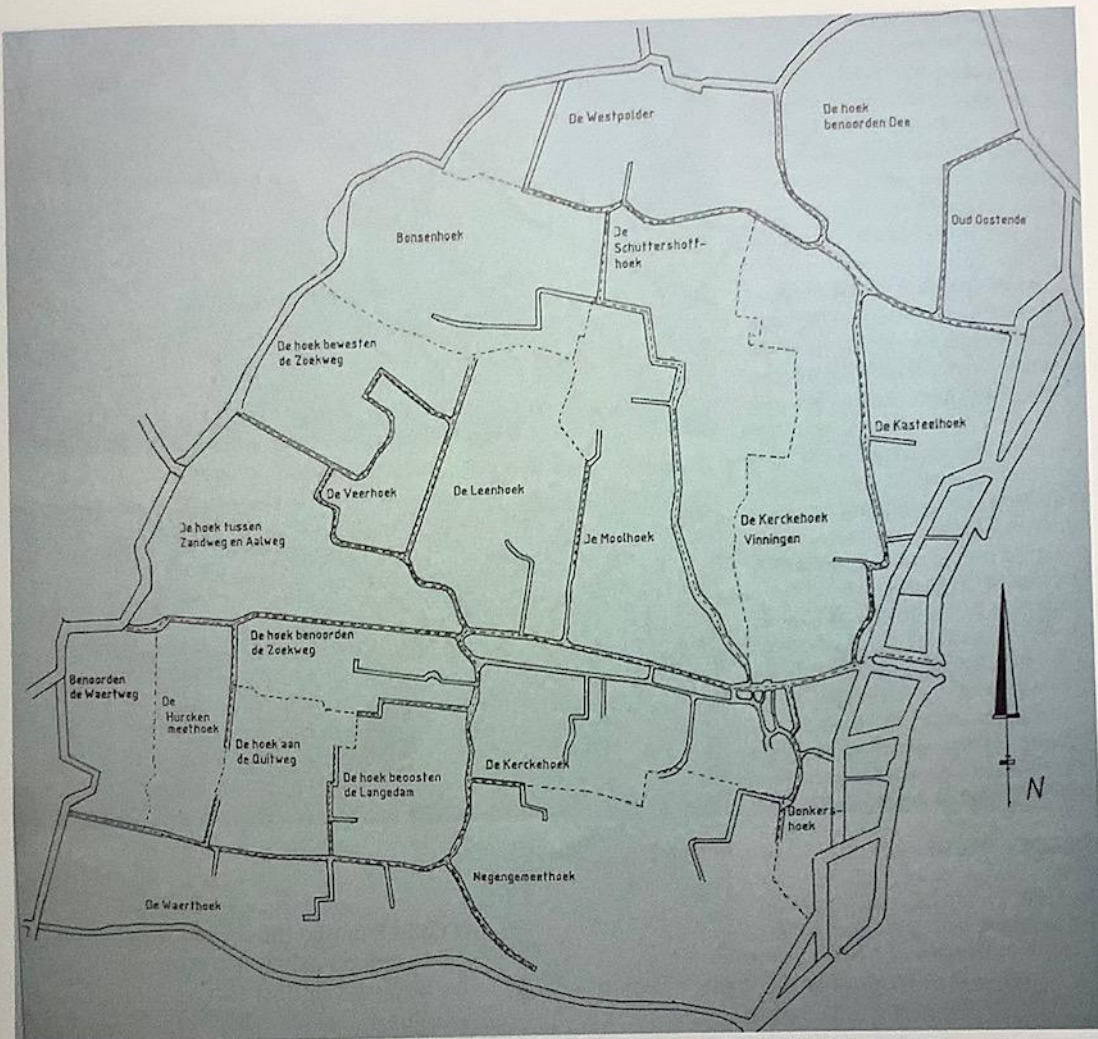
De kaart geeft de situatie weer van het landschap zoals dat er uitzag voordat de ruilverkaveling in Hoedekenskerke is uitgevoerd in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Hoedekenskerke was toen nog een zelfstandige gemeente; het dorp Kwadendamme hoorde ook bij de gemeente Hoedekenskerke.²⁾ De broers Jan en Gerard Blik zijn geboren en getogen in Hoedekenskerke. Zij hebben de oude situatie met de grillige perceelsvormen en hoogteverschillen nog goed gekend. Hun belangstelling voor het verleden is in Hoedekenskerke ook algemeen bekend en wij hebben enkele personen gesproken die vertelden dat de Bliken overal langs gingen bij (oudere) mensen om informatie te verzamelen. Dit nog los van het feit dat ze zeker ook zelf een (groot) aantal veldnamen zullen hebben gekend. De agrarische achtergrond van de broers is in dezen zeker ook een pluspunt.

De percelen met veldnamen liggen in de veldhoeken

Op een kaart uit de negentiende eeuw wordt een aantal veldhoeken in Hoedekenskerke aangegeven, zie afbeelding 1. De percelen die een veldnaam hebben liggen in de veldhoeken. Soms is de naam van een veldnaam eveneens de naam van de veldhoek waarin het perceel ligt, zo ook in Hoedekenskerke. We zien bijvoorbeeld dat de percelen met de naam de *leen'oeck*, de *veer'oeck* en de *kasteel'oeck* in de hoeken liggen met diezelfde namen.

De lijst met genummerde veldnamen en nummers op de kaart

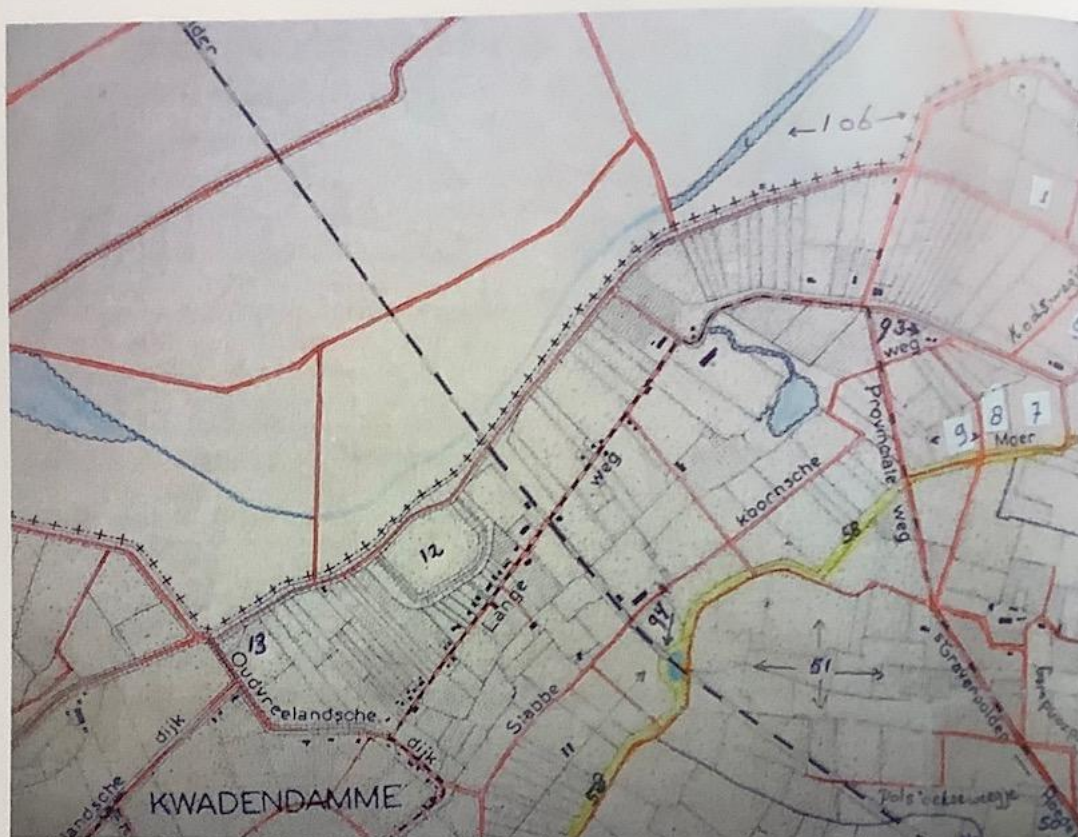
Hierna volgt de lijst met veldnamen zoals die door Jan en Gerard Blik zijn verzameld. Bij een aantal veldnamen maken wij zo nodig nog kanttekeningen. Ook vermelden we waar nodig de in het Zeeuws dialect genoemde naam ook

Afb. 1. Uit: J. de Ruiter, Hoedekenskerke dorp tussen zeedijk en zaaidijk. Loop van de wegen en de grenzen van de veldhoeken, vrij naar een kaart van Paardekoper uit 1846.

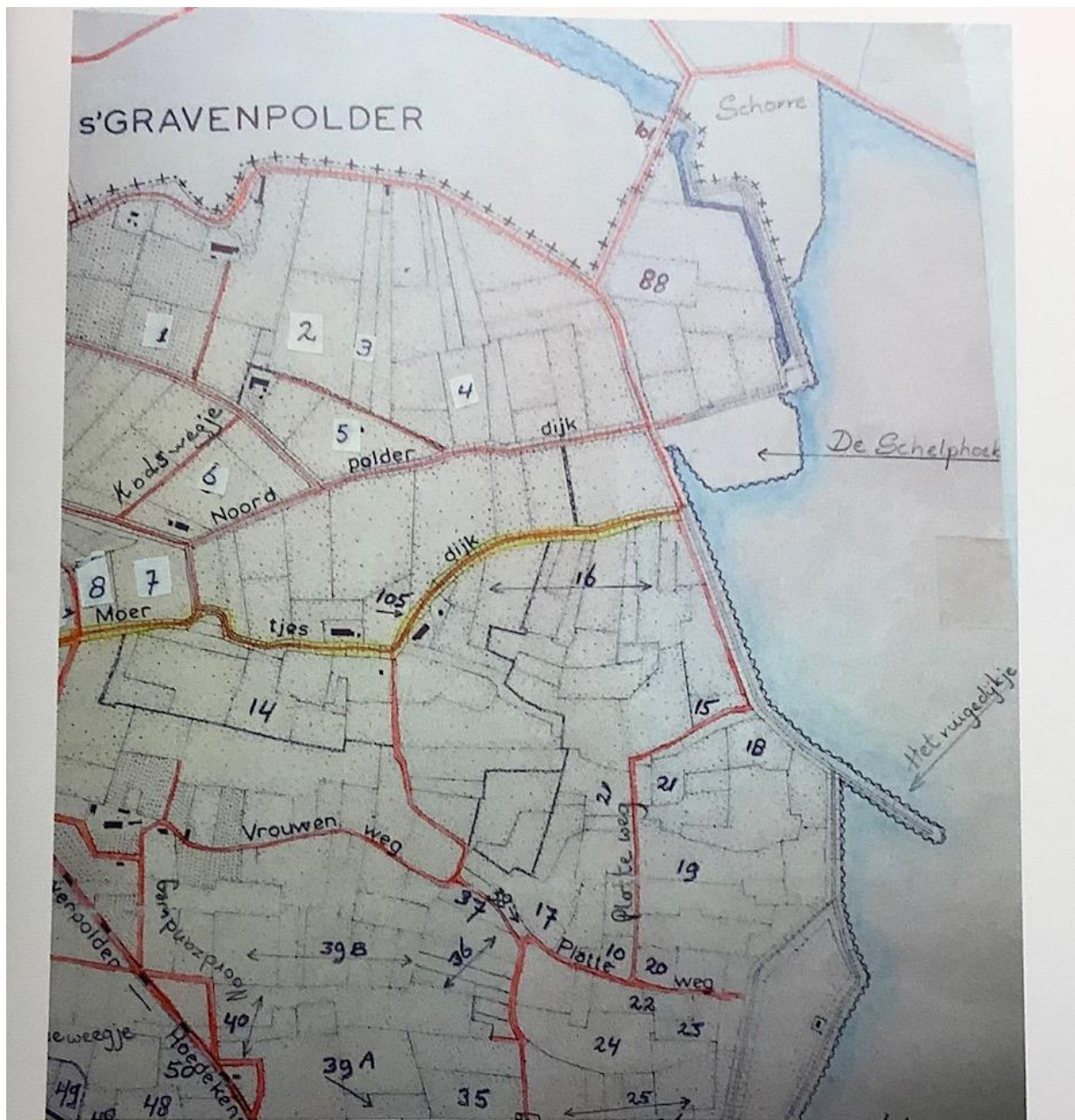
in het Nederlands. De nummers op deze lijst corresponderen met de nummers op de kaart. Om de nummers op de kaart ook in de *Spuije* zichtbaar te maken zijn wij genoodzaakt de kaart in een viertal fragmenten op te nemen (afbeeldingen 2a, 2b, 2c en 2d).

1. De Vetzak.
2. De Bôômweie (een weiland beplant met bomen; op de kaart is ook nog een perceel zonder nummer vermeld met de naam bôômweie, dit bij de nummers 48, 52 en 83).
3. De Bie:zeweie (dat zal een weiland zijn waarin veel rus voorkomt, zoals pitrus, *juncus effusus*. In het Zeeuws pitrie:t. Vroeger werden russoorten ook gebruikt voor vlechtwerk, zoals matten, manden en viskorven. (De Jonge situeert de bieze:weie op perceel 4).
4. 't Wissebus (een bos(je) met wilgen. De Jonge situeert 't Wissebus op een andere plaats, gelegen tussen de Slabbekoornscheweg en de Zaaidijk).
5. De Gêêr'oek (dit is een schuin toelopend stuk land, 'n gêêre).

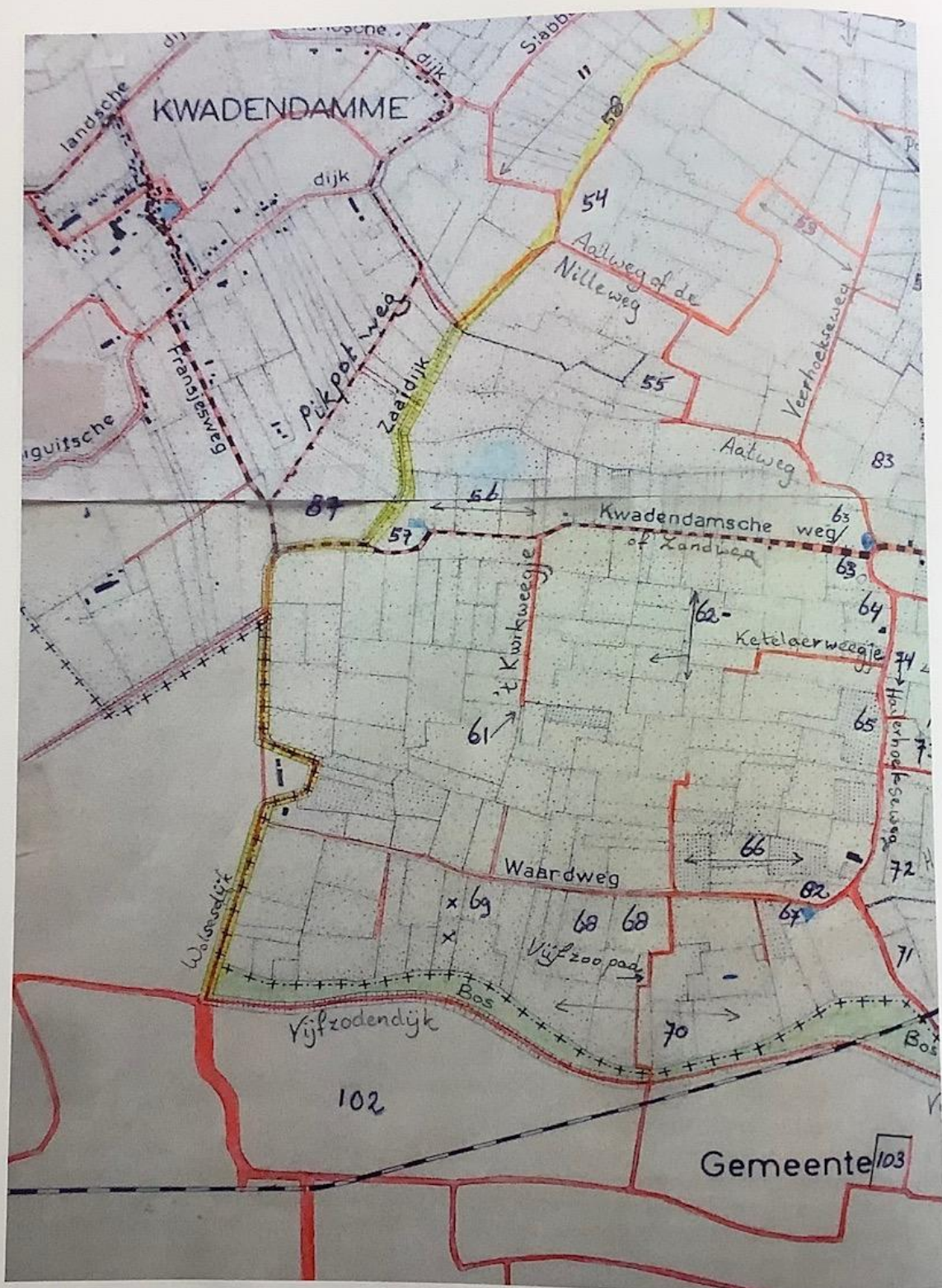
Afb. 2a. De linker bovenzijde van de kaart.

6. 't Kot.
7. De Vuufgemete (de 5 gemeten; een gemet is een oppervlakte maat, 1 gemet is 300 roeden = 0.39.24 ha).
8. 't Zulvere schoentje (zulver = zilver).
9. Grôôtmoeder (grootmoeder, dit perceel ligt vlakbij de Moertjesdijk. De Jonge benoemt een perceel grenzend aan nr. 9 als Gropmoedertje).
10. Grôôtmoeder (dit perceel ligt aan de Platteweg).
11. 't Oôge Schorre (betreft een aantal hooggelegen percelen tussen de Slabbekoornscheweg en de Zaaidijk).
12. Den Omlôôp (dit is de Fiernispolder; rondom en over de bedijkingen van dit kleine poldertje lopend is er dan sprake van de omloop).
13. De Waeterienge.
14. De Padweie (is een weiland waardoor een (openbaar) pad loopt, zie ook nr. 77a).
15. 't Oute Klompje (Boonman situeert deze veldnaam op een ander perceel).
16. De Moertjes (grenst aan de zuidzijde van de Moertjesdijk).
17. Den Orendêe. (volgens de onderzoekers Blik is Den Orendêe eigenlijk een verbastering van de 'norendee'; het perceel lag op een oude kreekkrug, een kreek welke de noordelijke dee genoemd werd. De kreek, de dee die destijds tussen Hoedekenskerke en Vinningen lag was een zuidelijker gelegen dee; de huidige kaai (landbouwhaven) is daarvan nog een overblijfsel; zie voor de situering van de zuidelijk gelegen dee/ee de afbeeldingen 3 en 4 in *Hoedekenskerke, dorp tussen zeedijk en zaaidijk*, door J. de Ruiter).
18. De 700 roe'en (700 roeden, is een oppervlakte maat gelijk aan 2 gemet en 100 roeden).
19. Lelia.

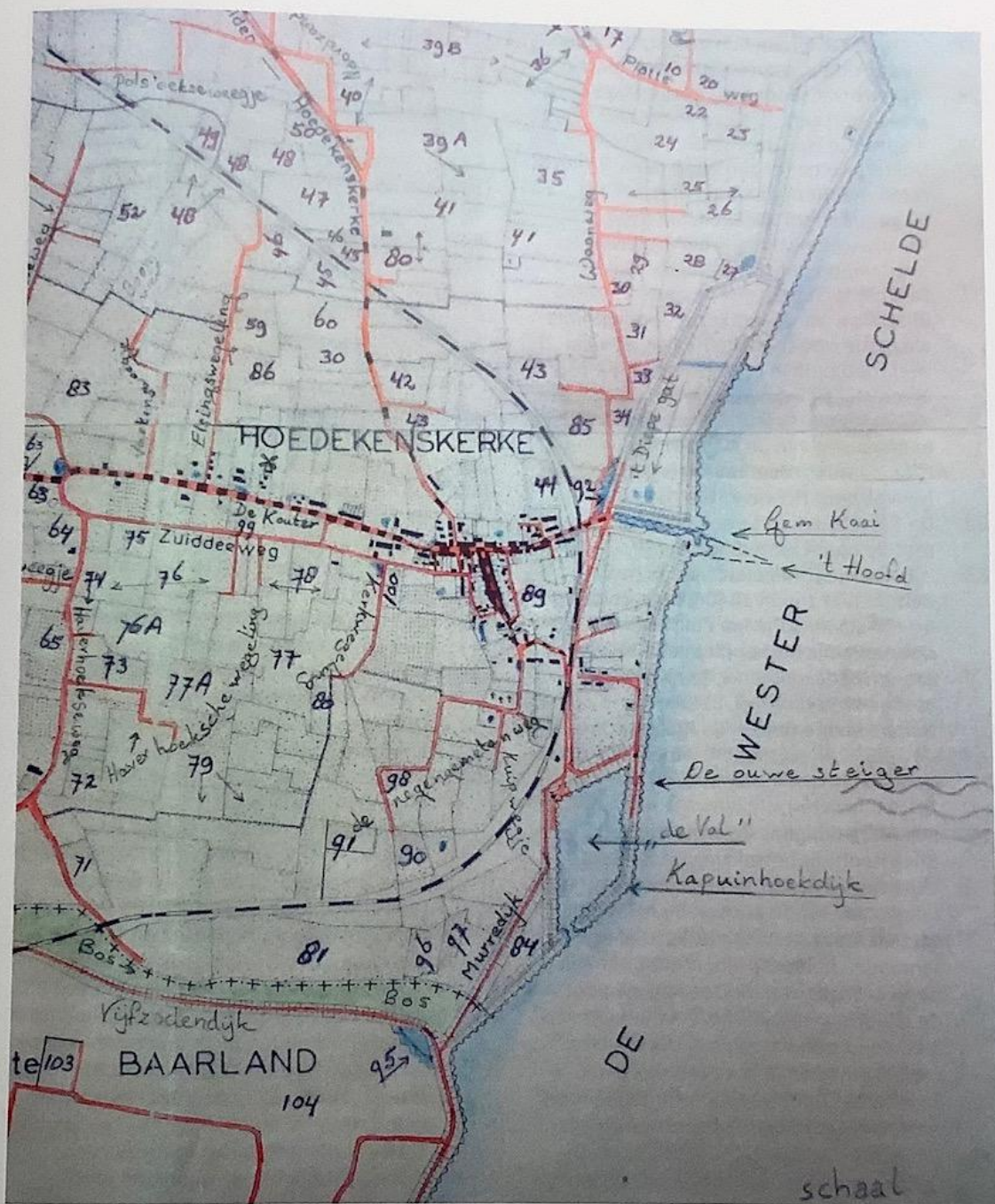

Afb. 2b. De rechter bovenzijde van de kaart.

20. 't 'Ofsteadje ('ofstee = hofstee).	de naam Van Houten).
21. Rôôversberg (een rôôver is een hommel; op twee percelen ter weerszijden van de Platteweg).	24. Den Grôôten 'Oek.
22. 't Spookewitje.	25. Den Bartvliet (volgens de onderzoekers Blik liep hier vroeger een kreek, de Barrevliet).
23. Van 'Outen (kan een relatie hebben met	26. Lippes.

Afb. 2c. De linker onderzijde van de kaart.

Afb. 2d. De rechter onderzijde van de kaart.

27. 't Olve Metje (een half gemet; Boonman situeert dit op een aangrenzend perceel).
28. 't Diepe Gat (Boonman gaat uit van een groter perceel).
29. 't Spruutje (sprute = staak, paal).
30. Doktersweitje (er zijn twee percelen met deze naam en met 30 genummerd, gelegen aan de Waanweg en aan de Provinciale weg 's-Gravenpolder-Hoedekenskerke).
31. De Stêenpad (volgens de onderzoekers Blik slaat dit op het korte doodlopende weggetje tussen de nrs. 31 en 33 waar veel rood puin in opgegraven is; dit zou afkomstig zijn van een klein mottekasteel wat op een terp stond en in circa 1700 in de aanleg van de Boomdijk gevallen is en daardoor niet meer als geïsoleerde heuvel/berg zichtbaar is in de polder).
32. De Kastêel'oek (dit perceel ligt in de hoek met de naam kasteelhoek).
33. 't Baltentje (is afgeleid van de naam Balten; hier zijn in 1840 Balten Zuidweg en zijn zuster Johanna Zuidweg vermoord door een dijkwerker uit Ellewoutsdijk, bron: *Hoedekenskerke, dorp tussen zeedijk en zaaidijk*, p. 51 *De moord op het Baltenshoefje* door J. de Ruiter, alsmede de *Spuije*, aflevering 54, winter 2001, *Een dubbele moord in Hoedekenskerke* door J.H. Midavaine).
34. Den Berg (volgens de onderzoekers Blik heeft dit betrekking op de berg/vluchtheuvel waar het mottekasteeltje op gestaan heeft; zie ook bij nr. 31; dit kasteel moet destijds het kasteel van Vinningen geweest zijn, omdat het aan de noordzijde van de Dee ligt; zie voor de situering van de Dee/Ee afbeeldingen 3 en 4 in *Hoedekenskerke, dorp tussen zeedijk en zaaidijk* door Jan de Ruiter. Zie ook het boek van J. de Ruiter: *Geloot voor Napoleon, Bevelanders in het leger van Napoleon 1811-1814*, pagina 100, waar vermeld staat dat in 1830 Willem de Boodt uit Hoedekenskerke van jonkvrouw W.J. Schorer een stuk zaailand kocht, genaamd *den Berg*, zijnde een vroone, gelegen ter wederzijde van de nieuwe inlaagdijk in de Kasteelhoek; een vroone is een perceel waarvoor geen belasting verschuldigd was; zie ook bij nr. 55).
35. De Muzestikken (muus = muis; Boonman situeert dit op een aangrenzend perceel).
36. De Lange Bôômen (Boonman vermeldt hiervoor d'Oôge bôômen).
37. 't Kromme Stik.
38. 't Weitje van Rinus Boogaard.
- 39a. De Voorste Noord'oek.
- 39b. De Achterste Noord'oek.
40. De Merteko of Mertekoj (meerkoet).
41. De Lankweie.
42. 't Brouwertje.
43. De Wan (er zijn twee percelen met deze naam en met 43 genummerd, gelegen aan de Provinciale weg 's-Gravenpolder-Hoedekenskerke en aan de spoorlijn).
44. Vinningen.
45. 't Eultje (een gemetselde onderdoorgang).
46. De Weie van Jillis.
47. De Elzeweie.
48. De Meul'oek.
49. Arnoud de Put.
50. De Wissebôômen (wilgenbomen).
51. Pols'oek.
52. De Lêên'oek (dit perceel ligt in de hoek met de naam de Leenhoek).
53. De Veer'oek (dit perceel ligt in de hoek met de naam de Veerhoek).
54. D' Ermeweie (de armenwei; ook nr. 59 heeft die naam).
55. De Bôôt (hierbij staat vermeld dat deze man met Napoleon naar Rusland is geweest; in het boek *Geloot voor Napoleon, Bevelanders in het leger van Napoleon 1811-1814* door J. de Ruiter (2013) wordt op pagina 99-101 uitvoerig verslag gedaan over de soldaat van Napoleon Willem de Boodt uit Hoedekenskerke (ook wel geschreven als de Boot of de Bood); in tegenstelling tot wat Gerard en Jan Blik meenden is deze Willem de Boodt wel teruggekomen, hij is op 1 januari 1857 te Hoedekenskerke overleden; zie ook bij nr. 34).
56. De Kwaedamsen bôôgert (deze boomgaard ligt in de nabijheid van Kwadendamme aan de Kwadendamsche weg).
57. 't Weeltje.
58. De Zaaidiek (deze hoger gelegen grond is oorspronkelijk een dijk die afgegraven/vergraven is).
59. D' Ermeweie (de armenwei; ook nr. 54

Afb. 3. Oeverafschuiving van 2 november 1960 ten zuiden van de Ruigendijk bij Hoedekenskerke in de zogenaamde 'Kleine Ham'. (Uit: M.H. Wilderom, Tussen Afsluitdammen en Deltadijken, deel III Midden- Zeeland, Middelburg 1968.)

heeft die naam bij de onderzoekers Blik; Boonman vermeldt voor nr. 59 de naam Timmerman).

60. D' Aegeweie (een weiland met heggen).
61. 't Kwikweegje (deze wegeling wordt eerder ook als de Quitweg aangeduid).
62. Ketelaer (is bij het Ketelaerweegje).
63. Doorniesvaete (ligt aan weerszijden van de Kwadendamscheweg).
64. 't Land van Fina.
65. 't Land van Schipper.
66. Den 'Aever'oeke ('aever = haver; is bij de Haverhoekseweg).
67. 't Killetje (de kille = stroomgeul, vaargeul, ook uitgegraven helling van de drinkput voor het vee).
68. Arie (is de naam voor 2 aangrenzende percelen).
69. 't Emelriek ('emel = hemel; perceel ligt aan de Waardweg; daarnaast bij de kruisjes op de kaart is de Achterste Waard, dit blijkt informatie van de onderzoekers Blik; hier lag een klein stukje akkerbouw-perceel tussen weides, het was destijds eigendom van de familie Blik en de Bliken noemden dit zelf 'de Achterste Waard').
70. Den 'Il (Boonman geeft aan een aangrenzend perceel de naam den 'il = hil, hoger gelegen grond).
71. Striepe (perceel ligt in de buurt van Striepe in de gemeente Baarland).
72. Den Knoppeweie.
73. 't Gildeland.
74. Leuntje.
75. 't Rie:tveld.
76. De Twaelf Gemete (een gemet is een oppervlaktemaat, zie ook nr. 7).
- 76a. De weie van Verbeek.
77. Kerkeweie.
- 77a. De Padweie (zie ook de informatie bij nr. 14).
78. 't Oôgeland (het hoge land).
79. De Ganzepoel.
80. De Molseweie.
81. De Negen Gemete (een gemet is een oppervlaktemaat, zie ook nr. 7; dit perceel ligt in de hoek met de naam de negengemeethoek).
82. 't Oliekoekje.
83. De Lange Stikken.
84. 't Oekekasje.
85. De Kaai'oeke.
86. Tummerman (Boonman geeft aan een ander perceel de naam Timmerman).
87. De Pikpot (ligt aan de Pikpotweg, Zaaaidijk, Fransjesweg en Kwadendamscheweg).
88. De Boonepolder (de gehele polder is nu ingericht als natuurgebied en grenst aan de oostzijde aan de Biezelingse Ham).
89. Den Bôgerd en Bijltje.
90. De Pluumweie (een plume is een veer van een vogel).
91. 't Met en zestig roeën (1 gemet en 60 roeden, dit is een oppervlaktemaat).
92. De Sluuspit (is onderdeel van het afwateringsgemaal Groenewege).
93. De Riekebuurte (was vroeger onderdeel van wijk C van de gemeente Hoedekenskerke).
94. De Ouwe Kaaije (ligt aan de zaaaidijk).
95. Spanjaarsgat (ligt in de gemeente Baarland en is volgens de onderzoekers Blik een restant van een doorbraak in de Vijfzodendijk waar men bij de herbedijking omheen is gegaan vanwege het diepe spoelgat).
96. De Kleine Negen Gemete (dit perceel ligt in de hoek met de naam de negengemeethoek).
97. De Pit.
98. Land van De Pree.

Afb. 4. Op deze foto van omstreeks 1965 het hoge licht met ook de werkzaamheden voor de versterking en verhoging van de zeedijk, foto C. Kotvis. (ZB Beeldbank Zeeland, recordnummer 106193.)

99. De Kouter (is bij de molen).
100. Kunstweie.
101. Galgevelt (ligt in de gemeente 's-Gravenpolder).
102. Westerstriepe (ligt in de gemeente Baarland).
103. Spokebos (ligt in de gemeente Baarland).
104. Oosterstriepe (ligt in de gemeente Baarland).
105. 't Waetermeultje (is aan de Moertjesdijk; dit is zeker al een oude naam, want in het doopboek van de kerk van Hoedekenskerke is vermeld dat op 3 november 1669 het kind Jannetje is gedoopt. De ouders zijn Cornelis Geersse en Anna Aerts, *wonende op de waetermeule*, informatie van Ad en Fien Jansens uit Goes).
106. De Borsselse Zi/Ziea/Zieje (dit zijn enkele percelen in de gemeente 's-Gravenpolder, gelegen tussen het restant van de Zwake en de Oude Hoondertsedijk en Nieuwe Hoondertsedijk. De percelen maken nu deel uit van een natuurgebied van Natuurmonumenten. De Oude en Nieuwe Hoondertsedijk vormen de noordelijke grens van de voormalige gemeente

Hoedekenskerke en ook de noordelijke grens van het voormalig eiland Borsssele. De percelen liggen dus tegen de zijde/kant van het voormalig eiland Borsssele.

Andere informatie op de kaart

Op de kaart zijn de namen van de wegen/wege-lingen ook vermeld. Veel van die oude wegen en (doodlopende) wegelingen zijn in ruilverkavelingsverband verdwenen of rechtgetrokken. In de loop van de tijd verdwijnen soms de namen van veldhoeken en veldnamen, andere namen komen daarvoor dan in de plaats. Dat is ook zo met de namen van wegen. Een voorbeeld hiervan is de op de kaart vermelde naam: Pikpotweg. Op oudere kaarten zien we dat aan deze weg de naam Pappotscheweg/Pappotweg wordt gegeven.

Verder zien we op de kaart langs de Westerschelde ook een aantal namen staan, zoals het Ruigedijkje (ter hoogte van nr. 18). Dit dijkje vormt de noordelijke begrenzing van de zogenaamde Kleine Ham. Verder naar het noorden ligt de veel grotere Biezelingse Ham. Op afbeelding 3 zien we een foto uit het jaar 1960 waarop het Ruigedijkje/de Ruigendijk staat. Er passeert op dat moment een schip. In die tijd voer het scheepvaartverkeer nog vlak onder de kust van Hoedekenskerke, ook de grote schepen. Tegenwoordig wordt deze route vooral gebruikt door de binnenvaart. Nu dus veel kleinere schepen en minder spectaculair dan vroeger.

Op de voorgrond van de foto loopt een pijpleiding de dijk op. Ongeveer daar waar de pijpleiding aan land komt stond destijds op de dijk (aan de zeezijde) 't *ôôge licht* (het hoge licht), een lichtbaken voor de scheepvaart. Iets verder richting het dorp Hoedekenskerke stond het 'kleine licht'. Deze lichtbakens zijn er nu niet meer.

Bij de voormalige veerhaven de 'Val' is ook de situering aangegeven van *de ouwe steiger*. Die oude steiger lag vlakbij de plaats waar nu boven op de dijk een treinwagon staat, die dienst doet als horecagelegenheid. Op afbeelding 5 is een foto weergegeven van die oude steiger. In de bebouwing links op de foto bevond zich de wachtkamer voor de boot en op de achtergrond is nog net café Scheldezicht te zien, laatstelijk uitgebaat door de familie Huizen-van Belzen.

Afb. 5. Veerboot aan de aanlegsteiger te Hoedekenskerke. Een iets andere foto van deze locatie is ook opgenomen in het fotoboekje *Hoedekenskerke in oude ansichten* uit 1976. (Familiearchief van mevrouw A.G. van de Ree-Hajer te Hoedekenskerke.)

Op de kaart is ter hoogte van de gemeentekaai 't Diepe Gat aangegeven. In onze jeugd jaren werd op die plaats ook het huisvuil van de gemeente gestort. Bij de dijkversterking in de vorige eeuw is dit 'opgeruimd', zodat er in ieder geval bovengronds nu niets meer van te zien is.

Dankwoord

Wij zijn de familie Bliet veel dank verschuldigd voor het verrichte onderzoek naar de veldnamen in Hoedekenskerke en het op correcte wijze vastleggen van de verzamelde gegevens. Het is dan ook zeker positief dat deze informatie nu voor de toekomst behouden blijft.

Bij de samenstelling van de veldnamenlijst is gebruik gemaakt van het Woordenboek der Zeeuwse Dialecten, vijfde druk (1974).

Afb. 6. Foto van 4 mei 2005 van Jan Bliet (links) en Gerard Bliet (rechts). (De foto is beschikbaar gesteld door Leo Bliet.)

Noten:

1. P.S.G. Raas, Veldnamen in Ellewoutsdijk in *Historisch Jaarboek voor Zuid- en Noord-Beveland*, nr. 18 (1992). J. Boonman, *Toponymie van de gemeenten Driewegen-Coudorpe en Ovezande*, Goes 1995. Idem *Toponymie van de gemeenten Borssele en Oudelande*, Goes 1996. Idem met bewerking en aanvulling door J.A. Oostdijk *Toponymie van Baarland*, Goes 2000. Uitgaven van de Archiefdienst van Goes, in samenwerking met de Heemkundige Kring De Bevelanden.
2. J. de Ruiter, *Hoedekenskerke, dorp tussen zeedijk en zaaidijk*, Goes 1994. Idem *Kwadendamme, dorp aan de Quadendam*, Goes 2005.

